

De Stads Armenkamer in de Haniasteeg

(Open Monumentendag 2010)

Om de Nieuwestad met de stadswal te verbinden werd de Haniasteeg vóór 1616 aangelegd over het hof van het Martenahuis. Sjoerd van Hania, raadsheer bij het Hof van Friesland, was op dat moment eigenaar van dat pand. Vanaf het eind van de zeventiende eeuw vervulde het gebouw verschillende functies: lakenfabriek, wapenopslagplaats en kazerne. Vanaf 1831 werden er bejaarde armen en verlaten kinderen gehuisvest. Rond 1880 vernieuwde stadsbouwmeester Thomas Romein het complex, daarbij geassisteerd door J.E.G. Noordendorp. De sociaal bewogen medicus Kooperberg liet zich er kritisch over uit. "Jammer slechts dat zulk een inrichting gelegen is in nauwe stegen, hetgeen zoowel uit een architectonisch, als uit hygiënisch oogpunt is af te keuren. Toetreding van frissche lucht en zonlicht behooren nu natuurlijk schier tot de onmogelijkheden". Toch hebben honderden bejaarden en behoeftigen, waaronder bekende stadstypes als Kleine Sytske en de Roetoet, er onderdak gevonden. Bijna een eeuw, tot 1973, bleef het in gebruik als verzorgingshuis en vervolgens was de Sociale Academie er gehuisvest. In 1985 is het pand op low budget-basis verbouwd tot appartementen en kleinschalige bedrijfsruimten. Sedertdien herbergt het een woongroep - een van de oudste van het land - ateliers en verenigingsruimten. Het gebouw met binnentuin op een nagenoeg vierkante plattegrond van ongeveer 42 bij 42 meter telt twee bouwlagen onder een flauw hellende schildkap. De gevel aan de Haniasteeg is in kruisverband gemetseld van bruine baksteen, de grotendeels ingebouwde zijgevels deels van Friese geeltjes en de overige buiten- en binnengevels van lichte grauwbruine baksteen. Aan de Haniasteeg is de gevel geopend met twaalf, aan de Ype Brouwerssteeg met veertien grote ramen. De oorspronkelijke ingang met bovenlicht en (vernieuwde) dubbele deur zit in het midden aan de Haniasteeg. Aan de Ype Brouwerssteeg zijn enkele paren zesruitsvensters deels dichtgezet tot ondiepe nissen. De gevels worden afgesloten met een geprofileerde kroonlijst met gootlijst. Op de oostelijke en zuidelijke dakschilden aan de binnentuin staan nieuwe dakkajuiten. In het interieur is weinig oorspronkelijks meer te vinden. Slechts de voor het Armhuis kenmerkende brede gangen en trappen en de kapconstructie zijn nog aanwezig. Het gebouw is op de monumentenlijst geplaatst vanwege de stijlzuiverheid in een ingetogen neo-classicisme en de opmerkelijke plaats die het inneemt in het oeuvre van stadsarchitect Thomas Romein.

In de buurt van de Haniasteeg bevindt zich een groot aantal deels doodlopende stegen en steegjes. De half overbouwde, met een deur afgesloten Messenmakerssteeg naast Nieuwestad 20, ontleent aan scheermesmaker Jacobus Pool. Hij kocht dat huis in 1720 met drie eenkamerwoningen in de steeg. Ten westen van Nieuwestad 28 ligt de Wolvesteeg. De erfgenamen van Wolff Hansz. hadden er in 1644 nog bezittingen. In de directe omgeving van de Haniasteeg lag ook het Jakkelegat waar in 1749 negen woninkjes stonden. Het eerste deel van die naam kan een persoonsnaam zijn, het tweede kan opening, deur, uitweg, straat en pad betekenen.

Tussen Nieuwestad 48 en 50 en Ruiterskwartier 59 en 61 ligt de Ipe Brouwerssteeg, de naamgever, brouwer Eepe Meynertsz. kocht in 1589 een huis op de Nieuwestad z.z.

Het gebied tussen Haniasteeg, Ruiterskwartier en Schavernek had eeuwenlang een eigen karakter als woongebied voor de minder bedeelden. De sfeer werd vooral bepaald door kleine ambachtslieden, beurtschippers, prostituees en kroeglopers. Veel opzien baarde in 1717 de zelfmoord van Hendrik Gunter, een demeterende gepensioneerde soldaat, in zijn huisje in de Haniasteeg. In de panden tussen het Stadsverzorgingshuis en het Ruiterskwartier zat van alles. Begin twintigste eeuw was in Haniasteeg 19a de vermaarde biljardzaal van Tjibbe Terpstra gevestigd. Op het zelfde nummer of er naast bevond zich later de paardenstal van vervoersbedrijf Niemendal. Gave, authentieke bebouwing is niet of nauwelijks meer te vinden en een flink aantal huisjes is gesloopt. Het 'Haniakwartier' moet volgens de plannenmakers worden ingepast in een vernieuwd uitgaanscentrum, maar wacht inmiddels al vele jaren op rehabilitatie.